

UDVARHELYI HIRADÓ

UDVARHELYMEGYE FÜGGETLEN POLITIKAI LAPJA.

Az „Udvarhelymegyei Jegyzői-Egylet“ hivatalos közlönye.

Előfizetési árak:

egész évre 8 kor. fél évre 4 kor. negyed évre 2 korona.
Egy szám ára 16 fil. — Tanítóknak egész évre 6 korona.

Felelős szerkesztő: **Becsek Aladár.**

Hirdetések a legolcsóbban számíttatnak. Nyilttér sora 50 fillér. Megjelen hetenként egyszer, 6—8 oldalon vasárnap A hirdetés és nyilttér díja előre fizetendő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Becsek D. Fia könyvnyomda

Ipar és iparfejlesztés.

Székelyudvarhely, nov. 12.

(t. l.) Értesülésünk szerint Udvarhelyvármegye iparfejlesztő bizottságának a jövő iveri államsegélyre vonatkozó előterjesztése már elkészült és a legközelebbi napokban a kereskedelmiügyi miniszter előtt lesz. A bizottság előterjesztésében az utóbbi két évben nyert 2000 kor. segélynek ezentul legalább 3000 koronára való felemelését kéri.

Mi ezt a körülményt csak örömmel vehetjük tudomásul. Örömmel, nemcsak azért, mert belőle arra következtetünk, hogy a bizottság ipari ügyeinket, hozzáméltó érdeklődéssel figyeli meg, s a felmerült jogos kívánalmakhoz képest megfelelő támogatást szándékozik nyújtani, s ennél fogva munkásságát is mind nagyobb arányokra akarja kiterjeszteni, hanem főképpen azért, mert ebből a körülményből egyuttal azt véljük jogszerűen kiolvashatni, hogy van olyan iparunk, mely a fejlesztésre érdemes is. Megvannak a fejlődésnek olyan feltételei, melyek ezt a fokozottabb felkarolást indokolttá és méltányossá teszik. Más szavakkal kifejezve: az ipari foglalkozások iránti érdeklődés, egy bizonyos ipari érzék kezd a mi vidékünkön is kifejlődni. Pedig éppen ez — ezt ismételtelen is hangsúlyozni kívánjuk: — egy helyes irányu ipari érzék felébredése, az alapja minden további üdvös fejlődésnek. Ez az az erős alap, melyre a

jövendő, iparban is erős Magyarország bástyáit felépíteni lehet.

Először ezt, magát az ipar iránt való érzéket kell elültetni, kifejleszteni minden sikerre számító, felülről beavatkozó tevékenységnek. Ha a gyökerek nem elég erősek, a fák koronáit hiába locsolgatjuk akár miféle nektárokkal, azért a fák mégis ki fognak száradni.

Hogy miben fog kimerülni a bizottság jövő évi hatóereje, mi nem tudjuk, nem tudhatja — az ügy természeténél fogva — határozottan maga a bizottság sem, miután segítő tevékenységének irányát mindenkor az esetről-esetre felmerülő szükséghez kell alkalmaznia. Azt azonban felfogásunk szerint mindenesetre helyeselnünk kell, hogy az ipar terjedését, meggyökeresedését az utóbbi időben egyfelől a nép legszélesebb körü érdeklődésének felébresztése által igyekezett megalapozni. A nép szellemének méltánylása, okos megmunkálása, ez volt mindig — s ez főképpen ebben az esetben is — az a biztos és termőképes talaj, melyből a legszebb és leginkább megmaradó alkotásokat lehetett kicsiráztatni.

Ennél fogva helyesen fog cselekedni a bizottság, ha, mint eddig, úgy a jövő évben is oda fog hatni, hogy egyes községekben különböző, könnyebben elsajátítható, de még nem eléggé, vagy nem helyesen gyakorolt ipari foglalkozásokból szakavatott vezetés mellett tanfolyamok rendeztessenek. Ezt a célt: a helyes ipari ér-

zék fejlődését, a szempontok bővülését, tehát a haladást segítik elő, s ennél fogva szintén helyesíthetők, egyes érdekesnek látszó iparosoknak tanulmányok folytatása céljából való segélyezései is. Csakhogy igazán érdeemeseket kell támogatni, válogatni kell, úgy itt, mint bármely más segélyek nyújtásánál is!

Ahol nem az anyagi feltételek, eszközök hiánya okozza a segélyre szorulást, ott az esetleg létező kényelemszeretet, éhletlenséget, arra nem valóságot nem érdemes és nem szabad támogatni. Ez a tétel érvényes úgy az egyes személyekre, mint egész csoportokra, társadalmakra nézve is. Valakit állandóan mesterséges táplálkozás, éther-befecskendezések által életben marasztani hosszú ideig úgy sem lehet. Különben még ez is okozhat örömet egyes embereknek, családoknak valamely szeretett betegükkel szemben, de a nagy egésznek, a társadalomnak, melynek legfőbb törvénye az önfentartás a továbbfejlődés ösztöne, ez célja nem lehet!

Jól gondoljuk meg tehát, hogy az efféle támogatás mindig csak átmeneti, ideig-óráig tartó jellegű intézkedés lehet. Mert — tovább meggyünk — azt az ipart, mely bizonyos idő múlva, egyszer majd a maga lábán, a maga erejével nem fog tudni megállni, támogatni sem érdemes. Már ezzel az előre meglevő tudattal kell a segítséget nyújtani, ez kell hogy legyen a fő-törekvése, úgy a támogatónak, mint a támogatottnak. Járásra alkalmas gyerekek lábra álli-

Az én beszédeim „lélek és élet“.

— Beköszöntő beszéd. —

Tartotta 1909. nov. 7. az unitárius templomban Székelyudvarhelyen: **Böloni Vilmos** unitárius lelkész.

Alapige: János evangéliuma VI. rész 63. vers: „a beszédek, melyeket én szólok nektek, lélek és élet“.

Bármilyen kevésbé legyünk hajlandók az érzékenykedésre, bármily nagy mértékben legyünk is a józanság századának fiai, — a végtelen idő véges észszel mért határkövei, — az ember arasznyi létét alkotó fontosabb események, szerepvívó időpontok mellett nem haladhatnak el anélkül, hogy bennünk a szív szava hangot ne adjon. Nem kell ahoz, hogy távol menjünk a hazától, távol az édes otthonától, távol a valódi és igaz szeretet világától, hol a nap, mely ránk tekint az édes anya mosolya, — a szellő, mely arcunkba csap egy távoli temető szomorú fűzével ismerős, — — — elég, ha a szülőföldnek kevésbé az ismeretkörbe eső területére lépünk, — elég, ha az új pap és új hallgatóság összetalálkoznak a szellemi élet ama fennsikján, hol a papra a mult öröksége s szép, de terhes kötelessége várakozik, hol a meg nem értés zúgó vihara támad, vagy a bizalom utja indul ki — — — mégis úgy tele van mindenkinél a lelke, telistele az érzések csüggesztő hangulatával vagy remélő, bizó rajongásával... S pillanatok vannak, hogy ez érzéseket is mintegy halmozottan kapja még a legerősebb férfiszív is!... Minden lépés, melyet ilyenkor teszünk — döntő sulylyal nehezedik önsorsunkra, szenvedélyek, vágyódások között vezet, ifjúkor lelkesedései, szertefoszló, egyre halványuló álmái, szent váradalmi romjain, átsirt szenvedések, átujjongott küzdelmek, remények elvuló részein. Az ember a lehető legemberibb lesz, a jövő természet fölötti erővel, csodálatos fényvel, égető hősséggel nyomakodik elméjére; s mi annak hacsak mint képek is kinyújtott karral köszöntjük széles távlatait, a friss reményeknek új egét, új földjét, új Jeruzsálemet. Hiába itt a látványosságok, hiába a ceremóniák, hiába az emlékek köde — a folytonos egyformaság, a szürke mindennapiság kor-

látait túltörő helyzetekben, az élet-fejezet határainak izgalmaiban szabadjára eresztjük gondolatainkat, hogy daedalusai szárnyakon repüljenek az illúziók verőfényébe; két kézzel hintjük el reményünk magvait, hogy belőlük dus termést hozzon az új tavasz, — — — s aztán heves ima-fohász száll fel a szívnek mélyéről, hogy megoldozva a némán vivódó, de lélekből a lelkeknek szóló üdvözlés lánczait, köszöntse az az eget és földet, Istent és az embereket, s belerajzoldják az áhitat csöndjébe, a templom levegőjébe.

Jól tudom én, hogy a szívnek, a mindig emberi szívnek ilyen önlepleződései, ilyen kinyilatkoztatásai az ilyen napok eseményeiben mint a mostani, már untig megszokott dolgok. Nem is adtam volna közre azokat, ha a jövőtől így áthatott ember lelkének tulsapongó érzeményei fonalat nem nyújtanak a pap beszédjéhez. Ha e szokatlan érzések hullámain keresztül keresve beszédem tartalmát, rá nem talállok vezetőmre, mely az érzés, s célozomra, mely az igazság!... Ha sejtelveim azt nem mondják, hogy az a jövő, mely e pillanatban új kilátásokkal sugározza be az én lelkemet — nemcsak benyomásokat nyújt, de fogad is el, nemcsak lírai érzés, de egész életünket befolyásoló viszonynyá fejlődhetik...

Avagy miért is fogékony annyira lelkünk ama nagy és fennsége sugalmazása iránt a jövőnek, melynek egy gyöngé változatában szívem és eszem most hozzátok szól?...

Azért, mert ugyanaz ez, ami a próféta elbelsőülése, ami a madár dala, ami a művésznek ihlete, ami a léleknek mélyeségszükségérzete: — sovárgása a nem létezőnek, harc az eszményiekért, küzdelem a szeretetért, — — — egy hang, mely accordját keresi, lelkünkbe tett iránytű az, ismeretlen tengerekre, a nap tűzszekerének egy eltévedt sugára, mely nélkül bus a föld, szegény az élet, — — — ez a soha nem látható dolgoknak örökké sovárgott való-sága, melyben ami addig „lélek“ volt mintegy „élet“-té változik. S mint ilyen ez a jövőbeli érzés a leg hatalmasabb ösztönt szolgálja, mely az emberiség legszentebb érdeke, mely az egyéniség meggazdagodása. A legnagyobb eszme ez, mely az emberi erő, s a hétköznapi munkájának kifejtésére ingerel... Nem az álmok pusztá üzésében, nem a vérmes remények ábrándjainak ringatásában, nem a hamis illúziók ál-

matag vonalainak rajzolatásában, vagy az álpáthoz fotoszkodó külsőségeinek pozoló palástmozdulataiban találja kedvét nálam a jövő sejtelme; de valami belső kényszerűségnél fogva beleilleszkedik a lelki-élet nyilvánulások hatalmas arányaiba, ide-ide az egykor egyszerű mult, szerény kezdet módosult formájának, szép jövendőjének varázskörébe, — — — a legfennségebb értékek alá áll szolgának, agitatornak és nemesítőül!... Mig egyszerre mindaz, ami fenn és lenn, alatt és körül nagy, magasatos és dicső mélyülő árnyaival odagyül és derüsen hat a lélekbe...

Tekintem e templomot, mely méltó Isten örökkévalóságához s e város műveltségéhez, tekintem azon dicső neveket, kik el nem muló betűkkel irtak itt maguknak halhatatlanságot és ami itt bennem, körültem, a szívben és a szemekben van s ami úgy vonz és magasra emel, érezem, azért emel fel, mert lelkemnek szokatlan bennsősége és ami vele egyetelmű, ami itt e templomban látható, mi ez egyház-köztség multjának beszédes képe, szíverésének visszhangra juttatása — — — most e perczen tartja itt láthatatlan kézfogóját. Körülölel, körülfog valami emberfeletti erő, a szellemi szfaera új égboltja, melynek forró zuhatagja omlik le rám — — — és én ez ihletelt pillanat velőkig terjedő hatása alatt is csak azt érzem, hogy lelkem megindultsága s a környezet mintegy harmoniába olvadnak... Egynek érzi magát az én lelkem lelketeknek azzal a fényével, mely szemetekben tükrözik, egynek azzal a ve-rejtekkel, mely lehullott az építés munkájában, egynek azzal a zsolozmával, mely felszállt a hálátelt szív hurjain, egynek azzal a reszkető gyönyörrel, mely az elért eredmény felett áradozva kél, egynek azzal a féltő aggodással, mely a titokzatos jövendő méhéből a szerető lelkeken gyakran visszaszületik, egynek azzal a lehellettel, mely a multak sirhalmán kegyelet virágját fakasztja, inspirálja a hívők kicsiny seregét, mely valaha szive-vérével irta történelmét s aztán kicsinysége lett a dicsősége!...

S mikor így egynek érezi, vallja magát a körülte levőkbe átolvadó lelkem mindazon jelekkel, melyekben a keresztény eszme győzedelmeskedik, — — — mikor itt magát mindához a mi királyi érzés, mintegy hozzákapcsolta, mikor e pillanat itt egy találkozás ünnepe, melyben a jövő érzésének ereje

tása, utnak indítása! Mert milyen szomorú látvány az olyan gyerek, akinek egész életén át munkával kell járnia. Nem telhetik e körülményben öröme se a szülőnek, se a gyereknek!

De nem egészséges állapot ennek az egyforma támogatásnak az állandósulása más szempontból nézve sem! A mankó — az állandó támogatás! — végre maga is bizonytalanná, félnkké teszi a járást. Az illető elveszti a bátorságát, önállóságát. Minduntalan fél, hogy, jaj, ha a mankót valahogy kiejtené a kezéből! Emiatt erőteljesebb lendülettel mozogni sohasem mer. Pedig sem az iparban, sem semmiféle téren öntudatos bátorság, önállóság nélkül érdemleges eredményt elérni nem lehet. Ennélkül senki még eredeti, egyéni produktumokat létre nem hozott. És ilyen egyéniségek hiányában magának a művelt foglalkozási ágak sincs életképessége, az csak tespedésre és visszaesésre van kárthatva. Ilyen önállóságra képes egyéniségek fölfedezése, nevelése az iparfejlesztés egyik legfőbb feladata. Ilyen egyéniséggé fejlett iparosok, ujtók, feltalálók az igazán fejlett ipari államokban százával vannak. Egyik-másik hasznos ujtásának, találmányának a kiaknázására százakkal, milliókkal rendelkező hatalmas gyári vállalatok alakulnak. Hanem ezekben a fejlett ipari államokban szó sincs az iparnak ilyen természetű támogatásáról, arra ez ugyan rá nem szorul!

Hanem ellenkezőleg — mint például Angliában, vagy Amerikában — az egyes ipari vállalatok, egyesületek gyakorolnak irányító befolyást az egész államra. Egy-egy hatalmas ipari vállalat bukása vagy keletkezése már idézett elő politikai válságokat.

Már most gondoljuk el, hol vagyunk mi még ettől. Itt bizony még hatalmas támogatás sokáig tartó szükségére nyílik kilátás. Az e téren való fejlődés tekintetében még nagyon hátra vagyunk. Ennek az oka nem az, mintha arra való egyénekben lett volna hiány, vagy az ipari

fejlődésre rossz talaj kínálkozna. Egyben különleges körülményeink voltak nagyon kedvezőtlenek. Az ország gazdasági képességeinek kifejtését szerencsétlen közjogi és politikai viszonyaink akadályozták meg. De egyébképpen is az ipari téren fölmerülhető kívánalmak részben itt a legmostohább elbánásban. Kimondották elvként, hogy Magyarország földmivelő, agrár-állam és iparával a legutóbbi időkig egyáltalán nem törődtek. Egyrészt éppen ez az oka a nagy ipari-hátramaradásnak, melynek hovatovább mind több kárát kell éreznünk. Amíg más nemzetek hatalmasan előre haladtak és óriási kivitelre is dolgoznak, addig mi még a saját legelemibb szükségleteinket sem tudjuk kielégíteni. Ilyen körülmények közt most már nagy anyagi segítségre van szükség, hogy az ősi tévedés következtében előállott hiányokat pótolni lehessen.

Mert most már be kell látnunk annak a fölfogásnak téves voltát, a mely ez országot kizárólag agrár-államnak minősítette. Amint, hogy az ugynevezett ipari-államok se csupán iparral foglalkoznak, hanem csak a fővonaluk ez, úgy a technika haladása és a modern igények fejlődése mellett, Magyarország sem foglalkozhatik kizárólagosan csak a földmiveléssel. Be kell látnunk, hogy az állami és társadalmi élet egy olyan nagy és bonyolult gépezet, melynek rendes működésében az iparnak is egyik legfontosabb szerep jut. Ennek hiányában a gépezet működése nem lehet akadálytalan és állandó biztosságu. Egyes vidékeinek földrajzi fekvése, közlekedési viszonyai egyenesen az ipar művelésére utalnak. Hegyes, kopár fekvésű helyeken a létfenntartás és vagyonosodás feltételeit kizárólag az ipar biztosítja; mert természetesen, az ipar, vagy annak egyes ágai művelésénél a legjobb utmutatást a természeti és egyéb viszonyok okos figyelembe vétele nyújtja. Egyes iparágakat sem lehet akárhol sikerrel folytatni, például faipart az alföld lombtalan területein, vagy

vasipart ott a hol messze földön nincs vas. A körülmények helyes fölismerése és az egyes vidékek népének a megfelelő iparágak művelésére való terelése: ez az állami támogatás igazi feladata. Ebből a célból egyelőre minél gyorsabban érkező és minél nagyobb arányu anyagi támogatásra, gépek, műhelyberendezések adományozására van szükség. Hosszu éveken át esett mulasztásokat kell helyrehozni. A törekvés mindenesetre oda irányuljon, hogy ez a most még segítségre szoruló ipar minél hamarabb a maga erején is fejlődésre képes legyen. Az iparfejlesztésre hivatott intézmények akkor érnék el teljesen céljukat, ha minél hamarabb megszűnhetnének, mert nincs reájuk többé szükség!

BELFÖLD.

Pártszakadás.

Mint külön kiadásunkban jelentettük, a 48-as függetlenségi párt ketté szakadása bekövetkezett. Kossuth Ferencz mintegy 80 at számláló hívével ott hagyta a pártkört és nyomban megalakította Kossuth Ferencz elnökletével a *48-as függetlenségi Kossuth-pártot*. Szóval, bekövetkezett az, amire csak félve gondoltunk, amelynek hírére megdöbbenéssel fogadtuk és amely Ausztriában bizonyára érthető örömet fog kelteni. Mi, akik az önálló banknak hívei vagyunk, érthetetlennek találjuk úgy a Justh, mint Kossuth álláspontját. Utóbbiét, hogy a pártszakadást nem tudta megakadályozni, s tétovázó politikájával ennyire engedte sülyedni a dolgokat; Justhékét azért, hogy ha a már tavasz óta mostanig vártak a döntéssel, miért nem tudtak még 2-3 napig várni, amíg Kossuth Ferencz visszajön a királytól és amikor megdönthetetlenül elválik, hogy kap-e a nemzet engedményeket és milyeneket, vagy pedig újra csak bolondot járattak tavasz óta vele? Mert ha kap értékelhető vívmányokat, — akkor felborítani a helyzetet és megbontani a parlament egyetlen nagy erős pártját — abszurdum, míg ellenben ha megint üres kézzel tér vissza Kossuth Bécsből, — úgy az egység pártra ugyancsak szükség lett volna, mivel akkor

összetállkozik a jövő eljövételének munkálásáról való meggyőződéssel: rám nézve e nap a megértés és munka napja lett!...

Megértés, munka!... E két szóval el is mondtam volna már teljesen irányelvemet, melyet követni ohajtok, melyt meg lehet névelni igen közönségesnek látszik, de mindenesetre többet foglal magában, mint amit egykönnyen betölthetnénk. Mert magában foglalja ez a két szó a jézusi eszményt, mert ezen fordul meg a keresztény haladás kérdése, azon vágy, hogy az emberiség lelkének és az emberiség életének értékesebbé emeléséért — tehessünk valamit!...

Láthatjátok ebből, hogy miért választám alapul magamnak Jézus szavait: „a beszédek, melyeket én szólok néktek lélek és élet”.

Egy lélek feladatát ezekben látom legékebben körvonalaival!...

Oh szálljon ajkamra tűz, szívembe az Urnak lelke, mig erről kissé bővebben tárgyalok!...

Micsoda a lélek? mi a mivolta, állapota?... *Isten lehelle-e, Isten szent árnýéka-e rajtunk, a valóság álma-e, melyet a végtelenség időtlen idők óta végnélkül álmodik; — — — vagy az az „anyagatlan valami” a lélek, mely nő, fejlődik, él, az anyagok összetételét elvonná teszi s mihelyt elröppen, mindazok a porszemek, melyek bennünk vannak, szétesnek, kiegyenlítődni törekszenek a föld többi anyagaival?...* A tudásnak egy része-e az emberi lélek, mely mikor formálódik, mely mikor kialakul s mely mikor az ő egyéni sajátosságait megkapja — semmi egyéb nem történik a haladásnak az egyénbe való behatolásánál; — — — vagy láncszeme a lélek annak a hosszú láncolatnak, mely véges-végig a történelem véres mézárásain lenyulik Kainig, s az ujszülött csak ujrakezdes, kinek lelkén át jönnek világra a romlottság és a bűn?... Az a bűvös hárfá e az emberi lélek, mely mindig oly hangot ad, minő szél csapott reája, — — — vagy olyan, mi egyetlen egy hanggal sincs környezetéhez hangolva, s ezért szomorú végzete: a harc önmagával, harc a talajjal, harc a levegővel, mi igen súlyos neki; — — — s ismétlődő sorsa: az öntudat büntetése, mert nem meri követni azt a hívó hangot, mely benne beszél, s követlenség miatt nem rohan bár a pusztaságba is a rettenetes testi világból az egyéni szabadság úde világába?... Önczél e az emberi lélek, mely magamagát tartja fenn s így magának a célja, — egyéni erővel magának örökös megújulású dolgozik s így folyást újabb reménységek alapja, melyen széles e világnak boldogsága, nyugalma, erkölce, vallása és gazdasági helyzete nyugszik; —

— — — vagy tisztán az eszmék megnyilvánulása az emberi lélek, mely értékét ugyan isteninek tudja, de csak korlátolt körben fejtheti ki bennő mivoltát, értéke telyes kifejezést e földön csak lassan, vagy sohasem nyerhet — s így nem is tudjuk: meg is ér-e valójában annyit, amennyi erő és munkát kell adni telyes kiműveléséhez — — — vagy jobb is tán — ha, mint lidércz láng lobog el, mely a szivárványos kapun át nem léphetett?... Van-e eszményi beca, vagy csak gazdasági értéke van az ember lelkének?...

— — — Repülő csodái ezek a huszadik század haladásának s csak azt nem tudjuk, merre fognak vinni?!... És én ezeket mégis tudatosan érintém. Mert nem annyira a lélek azon részéről, mely *teremtődött*, mint éppen arról akarok szólni, mely folytonosan *teremt*. A lélek előttem az a biblia, melynek lapjait milliók olvassák, de a melyhez a jövő még szép és gyönyörűséges lapokat fog hozzá fűzni!... Hogy így lássak, a történelem két szakaszát kellett csak szemügyre venni... *A lelkes állati-sortól föl a tökéletes egyetlen emberi lélekig, az Ur Jézusig — — — ez az egyik fejezet!... A tökéletes egyetlen emberi lélektől — a tökéletes lelkek összességéig — — — ez a másik, mely még folyamatban van... Nem az van itt hangsúlyozva, hogy mi volt a lélek, hanem a *minnek lennie kell!*...*

Igen!... Arról van itt szó, hogy a folytonos haladás annak szellemében történjék-e, mely viszadja önbizalmunkat, keresi a békét szüntelen a belső nagy világ s a külső szép világ között, vagy inkább akarjuk azt a gazdasági fejlődést, mely az idegrendszerek megbénításával több emberáldozatot követel magának, mint Bellona istenasszony minden véres oltára?... Arról van itt szó, hogy az élet összes jelenségeihez a fenntartó és tápláló erőt a keresztény lélek és a megváltó szeretet forrásaiból merítsük e, — — — vagy éppen lelkünkön rezdüljön tovább a modern csontujjai közt addig szorongatja azt, mig meg nem hazudolja az Istent, belép szentélyeinkbe s vérlázító butasággal letépi ott a hazafiság és hősiesség megszentelt koszorút, foglyul ejti a hiszékenyt és elégtelent, hogy bedobva a sötét századok kriptáiba, az átlag és törpítés rekeszein az elhallgattatás szemfedőt borítsa a tetszhalott meggyőződésnek erőszakosan lezárt szemeire?... Magunkról szólva arról van itt szó, hogy a lélek, melyen által törnek előre a mult küzdelmei, a jelen törekvései és a jövő aggodalmai — lebirhatatlan erővel emelkedik-e újra ideáljai felé, — — — vagy tovább izzódik benne harag

és gyűlölet a vagyon és jóllét aránytalanságain, s vak Sámsonként rángatja magára a társadalomnak minden oszlopát?... Egyszóval kimondva arról van itt szó, hogy a kereszténység szolgálatában állók kivesszik-e igazán részüket abból a *prófétai munkából*, mely a *lélek* és a *lélekért* volt a multban, van most és lesz a jövőben mindenha?...

Én amennyire felfogni bírom hivatásomat, látom már, mire kötelez a lélekész nevezet, melyet viselek, az Ur Jézus, akit mesteremnek vallok, — a jelszó, melylyel első lépésem is teszem és a keresztény civilizáció, mely a lélek kiépülése!...

Lelket akarok!...

Lelket akarok az *emberben*, mely maga az ember, mely visszaadja őt magamagának!... Mi az imádságnak, a szent és magasztos; s kiben az új eszmék csirája rejlik, abban a lélek az az ideális élely, mely által láthatóvá lesz, mi addig láthatatlan volt. Lelket akarok, mert lelkemnek erős hitében él, hogy minden, ami szép, s ami jó a földön van, rajtad keresztül van, emberi lélek!

Lelket akarok a *családban*, mely az édes anyát felavatja a zsenge gyermekek szeretetének oltárképévé s mely a családi szentély verszövetségében nevelkedett gyermeki kebelből, mint mennyországból áldásosan sugárik széjjel a társadalom szervezetébe!...

Lelket akarok az *ifjúságban*, mely szüzagyvelejenek hatalmas jogai szerint követeli a világosságot, a rendet, a hihetőséget, a józanságot, az érthetőséget. Lelket akarok, mely maga legyen az indító ok az áldozatra, mely maga vigyen tüzet az eszményiekért való fényugaras lobogásra!...

Lelket akarok a *munkában*, mely a napi élet pezsgő zsvájában sem semmisül meg, hanem testet ölt a műhelyben és a mezőben s lesz belőle törvényt és jogot tisztelő, köteleességvégző ember és hívő keresztény, családapa és polgár, munkás és hazafi, kinek szelleméből sohasem hiányzik, mi tisztán emberi, ami a léleknek kitanulhatatlan rebegése a tiszta ideál után!...

Lelket akarok mindenütt, melyben az emberi erő buzog. Mely az embert istenfiuságra emeli, s egybekapcsolja a földi és mennyei élet két egyvilágát!...

Vetni akarok a léleknek, hogy abból arathassunk életet!

Hogyan? Miképpen?...

Lássunk erről is röviden beszédem második felében!...

Micsoda az élet?... Mi a mivolta, természete?... Természeti elemek erő- és anyagváltozása-e, mely

párhuzamban jön az erőszak is, mely az egész nemzetet egy táborban kell, hogy találja. Mi a magunk részéről mély sajnálattal vesszük a függetlenségi párt szakadását, mivel az valóságos harakiri számban megy és bár fájdalommal látjuk Kossuth Ferencnek és főként a Kossuth nimbusznak lejáratását, semmi esetre sem vagyunk hajlandók Kossuth — Andrássy — Apponyi becsületes intenczióiban kételkedni. Az osztrák orvpolitika kétségtelen célját elérte; a magyar nemzetet a sor, hogy annak nyomában ne az özönvíz jöjjön.

KRÓNIKÁS JEGYZETEK.

Székelyudvarhely, nov. 13.

Falak kerülgetése.

Habár a politika a székely ember szavajárása szerint az urak huncutsága, mégis csak azt tartjuk érdemes politikának, amiben több az őszinteség, mint a kártétel. Több a határozottság, mint a takart háttérű taktikázás. Ami vezető erőt sugároz és a nemzet közvéleményét irányítani, nagy és tartós felbuzdulásokra edzeni tudja. Másfolyan politika magában hordja összeomlásának végétét, az ideig-óráig való berendezkedés nyugtalanságait. Ilyen politika megemészthet nagy hivatású államférfiakat, elsorvaszthat sok nagy szellemet a különféle taktikák kínjaiban, de a nemzet javára nem hoz haladást.

Az ilyen magunk erejét pazarló politika fölött a bécsi trónusnál nagyobb erkölcsi hatalom mondja ki rosszalását; a nemzet rokonszenve, bizalma és reménye fordul el attól. Nem a Justh Gyula győzelme volt a tegnapé ötti, hanem a függetlenségi eszmét elrejtteni, eltakarni, próbától mellőzni akaró féltékenység rosszalása. A nemzet lelkiismeretében levő türelmetlenség kifakadása a további halogató nemzetvezetés ellen.

Fáj látnunk, hogy éppen Kossuth Ferencz nem ismerte föl ezt a türelmetlenséget, s oly irányú nemzeti politikába akarta vinni az egész függetlenségi pártot, mely politika az elvi főntartások muzeális gyűjteményét létesítene ugyan, de egyébként minden bécsi kívánság előtt megtorpan. Kimondaná az önálló gazdasági egyéniségre való törekvést, de annak megkezdésénél is ijedten visszahőköl, s arra biztat, hogy a bécsi akaratnak ellenünk való merevségét inog-

hatatlanul fálnak nézzük. És aztán ne menjünk ennek a fálnak, hanem igyekezzünk megkerülni.

Hát hiszen nem is muszáj a fálnak menni. De aztán a falak kerülgetése is igen siralmas, lealázó szerep egy többre érdemes nemzetnek. Mert ez a kerülgetés mi lehet e nyélben, mint a bécsi akarat előtt való eltitkolása a mi önállósági törekvéseinknek. Az őszinteség és férfiaság hiánya éppen azzal a trónussal szemben, melyet minden alkalommal a mi nemzeti vágyaink jogosságára, kivihetőségére kellene figyelmeztetni, s arra, hogy csak e vágyak teljesülésével következhetik békés, nyugalmas és a trónbiztonságát is szilárdító kormányzati korszak. Így kell megépíteni a bécsi fallal szemben a még magasabb nemzeti öntudatot, erőt és elszántságot.

Ámde olyan kormányzati korszak, mely nagy hatalmi allűrökért milliárdokat zsebel a nemzetből, s ennek a fejében az önálló gazdasági berendezkedésre még kilátást se nyújt; az ilyen korszak a nemzet tartós elégedettségét soha el nem éri. Mikor tehát a tőlünk követelt közösügyi milliárdokért olyan kegyetlenül neveléses „engedményeket“ emlegetnek, hogy a készfizetések felvételéről tárgyalhatunk, meg annak idején a magyar századok szolgálati nyelvének magyarságáról és beszélhetünk, — akkor erre csakugyan azzal kell felelnie a nemzetnek, hogy ilyen engedményekért nem adhatja fel az önálló gazdasági fejlődésre való jogát. Ez az álláspont nem fálnak menés, hanem szilárd megállás. Mit csinál a fal, ha így feléje sem megyünk, s magunk nem szállítjuk a milliárdokat, hogy még magasabba épüljön? Marad fálnak, meg nem üthet, s omláskor is ránk nem dülhet.

Justicia jókedvében.

Justicia istenasszonyt igen komoly, erényes hölgynek ismeri a világ már az ókor óta. A tréfát nem igen engedte meg soha a maga közelében, ellenben bekötött szemekkel állt ott az élet súlyos, vitás eseteiben, hogy a vitából megmérje kinek-kinek az igazságát. A társadalmat romboló bűnök felett pedig kegyetlenül, megfélemlítően szokott végigválni a megtorlás ostorával. Mert Justicia az igazság istennője, bűnök földi büntetője, az élet helyességét és helytelenségét megbiráló bölcs, szinte zord ítélkező.

Már legalább ezideig olyannak láthattuk. De ujabban úgy látszik, hogy az igazságszolgáltatás nem-tője megirigyelte a dalok, tánczok muzsáit, s lezállt

most szóhoz juttatni igyekszik az erőt és hatalmat, majd az elnyomottat és észre nem vettet; — — — vagy láthatatlan erő összegyűlése a vonzás és taszítás törvénye alapján, mely aztán a szervezetet is összetartja s a különálló részeket, a porszemtől milliárd csillagokig lebegő e színes párákat összhangba hozza? ... Az-e a lét, mit az emberiség tovatűnt ezredévek elmefejlődésében produkált, — — — vagy az, amit költészetben sejtett, tudásában kutatott, hitében érzett, eretekeiben üldözött és vértanuiból megtalált? ... Ott él-e igazán az emberiség, hol külön világát a jognak, a felebaráti szeretetnek, az erkölcsnek vagy a művészetnek — fájdalmas bukások árán, de mégis a fájdalom mérhetetlen gyönyöreivel, icaruszi zuzott szárnyakkal, de mégis az igazságszeretet szárnyatadó erejével rabolja el a természet világától; — — — vagy ott valójában élet csak az élet, hol örökös vegyítés, folytonos kísérleti próba megy végbe ósidóktól fogva, s mely nem áll egyébből, mint két egyformán megjelenő elemnek a tudás és a hitnek párhuzamos kialakulásából, a kifürkészhetetlenül létező, a nagy világrejtvény őseitelmének sokszorozásából? ... Ki nem hirdetett törvények valóítása-e az élet, mely legelőször mindig kiváló, a köznapióságok szürke sivatagából kiemelkedő egyéniségekben valósul meg, kik egy távoli jövő reményteljes evangélistául tekinthetők; — — — vagy nincs is sehol e létben törvény, csak igazság, s akkor valójában ember csak az ember, ha minél több igazságot átél és kiélvez, fenntart és továbbítja esetleg szaporítja az emberiség szellemi és erkölcsi tőkét? ...

Van elmélet minden eshetőségre!

De e kérdésekre a legigazabb válasz mégis ma is az, mely egykoron a galileai tengerpartján megcsendült: „*En vagyok az ut, én vagyok az igazság, én vagyok az élet! En vagyok a feltámadás és élet!*“ ... Mert valóban ő az! ... Ő belevitte az életbe a tökéletesség isteni szomját és megelégtetését. Mint életművész, kijelenté az életnek rejtett szépségeit, magára olté az életben addig nem viselt isteni boldogságnak, az élet belső és külső harmóniájának bélyegét! ... Megmutatja, hogy legyen király, vagy legyen koldus valaki, de az élet legtöbbjét annak adja, kinek a jellemében, az erkölcsi emberben *biatósit tökéletest!* ... Nem merült el az Idvezítő a pusztaszemléltetésbe, nem dörgött tiltakozást a társadalom hazug formáira, hanem megélte életét saját eszméinek, beleélte azokat környezetébe. ... Nem lebegtette fenn eszméit, nem alkotott változhatatlan, mozdulhatatlan valót, megközelíthetetlen hegycsúcsokat,

hanem fejlődésképes szellemet alkotott, melyről mondá: „*gyümölcsöirel ismeritek meg azt!*“ — — — s beszédjé az élet beszédjé, az erény ékesszólása, élete a vér- és idegélet felett a lélek élete, a lélek cselekvése, egy eszményi rend szolgálata, a dolgok új értelmének magyarázata lett!

Az életben a léleknek, a lelki-életnek utját egyengetni, a krisztusi meg-megálló élet folyamatot folytonossá tenni — jöttem én is ide k. afiai! ...

Prédikálni jöttem az Ur életadó igéit!

Prédikátor leszek a krisztusi keresztségesség közötti szerepének, mely élet-igazságaival hat az értelemre, szépségeivel hat az érzelmeire és erényeivel hat az akaratra

Prédikátor leszek a keresztesy erkölcsi felfogásnak, mely az életet összes tevékenységeivel megemeseíti, mely azt a mérhetetlen szolgálatot teszi a társadalomnak, miből a derült érzés és feenkölt remény származnak, s melynek jócselekedetei egykor az isteni élet harmóniájában visszhangzanak.

Prédikátor leszek a keresztesy testvériségnek, mert szilárd bennem a meggyőződés, hogy a szabadelvűség sziklatalaján, a béke olajága alatt, a jog-egyenlőség szellemében, a jogos érdekek és szükségletek kölcsönös tisztelőtében kell az egyházak egységét megerősíteni.

Prédikátor leszek az igazságnak, a törvényekre nem szoruló igazságnak, mely nem realizálódik soha egyetlen tényben, vagy egyetlen eszmében, hanem a tények végtelen sorozatában, az eszmék végtelen gazdagságában.

Prédikátor leszek a világozságnak, a földre nappal árasztó világozságnak, mert nem azok váltják meg az emberiséget nyomorúságából, kik jere-miási siralmakkal uszák, szelidiek végig az élet sötét nagy tengereit, hanem azok, kik fölzaklatott lelkiismereteiknek az élet borzalmas mélységei felé hatalmas odavilágító sugarai maguk is elősegítik az emberi érzések örökzöld mezején a folytonos szabadulásnak szeliden melegítő fényű, előreregző hajnalpirkadását.

Prédikátor leszek a szeretetnek, a szívünkbe vésett szeretetnek, mely lankásabbá teszi a Golgot-hák utját, mely szereti az embert, barátot, ellenséget, családot, hazát, a lángbaborult, vérrel itatott haza földjét, szereti gyönyörűséggel, vagy halálos fájdalommal, a mások tökéletességébe vetett gyönyörűséggel, vagy gyarlóságai miatt érzett szent fájdalommal; imádjá az Istent, rajong az eszményekért s dolgozik is értük férfi- vagy asszonyléleknek minden erejével.

Prédikátor leszek az emberiséghez küldött

a maga szigorú kereteiből az operettek hangulatába. Érdekes feledékenység ez az igazság komoly arcú istenasszonyától. Vagy talán nem is feledékenység, hanem guny az emberek iránt, kik az igazságszolgáltatásnak formákat rendeznek be, ami hol szűk, hol bő az igazságra, de mindenképpen torzít. Gondolja a komoly arcú isten asszony: játékok akartok emberek, hát csinálók én játékokat a legkomolyabb érdekektől is.

Igy lesznek a híres bűnpörök. Addig ismeretlen, homályban bujkáló szétolók közül egész vihara támad a világ érdeklődésének. Félvilági asszonyok szerelmi történeti belekerülnek a törvényszék utján az országos pletykába, s híres asszony lesz a félvilági asszony. Annyira híres, hogy még meg is becsülik; ha bűnös lenne is, betakarja a rokonszenv a mindent kimagyarázó, megértő, mentető védelemmel. Odáig is mehet az a rokonszenv, hogy a tekintetes királyi ügyész urban is fészket tud verni, s még fél-tékennyé tudja tenni a királyi ügyészné önagságát is. Mint ahogyan a mi Haverda Mariskánk esetében is megtörtént, hogy neki, az anyagyilkosság gyujtában álló kalandor hölgynek, rózsákat hordott a tekintetes vádhatóság.

Legalább így mondja a fáma. Lehet, hogy nem igaz. De akkor is az emberek eszébe untalan előtolakszik ez a bizarr háttér, amely lehetővé teszi, hogy az igazságszolgáltatás komoly papjait hirbe tudják hozni. S aztán e háttér előtt ott folyik az egész színjáték: a bűnpör tárgyalása. Egyik scenéria a másik után. A regényhőssé fokozódó vádlott, az ügyvéddel harciaszkodó bíró, a kofalkodó börtönőr, a szunnyadó esküdt és egy sereg semmisségi panaszhoz való fordulat. Kiválóan érdekes dolgok ezek mind; lehet mulatni rajtuk.

A közönség együtt izgul az egymással tülekedő ügyész és védő izgulásával. Hogy mi is az ítélet alá került vétek, az mind utolsó rendűvé válik ebben a játékban. A fő az, hogy ki vágja ki a rezet, ki torolja le a mást, a vád-e vagy a védelem? Kimaczerálják evégett a tanukat apró és ravasz kérdésekkel, óras vitákat tartanak a megesketés kérdése fölött, s eközben Haverda Mariska kecsesen legyezi magát és nem unatkozik. Hiszen az előadás érdekes végtelenül.

Igy tánczol a sok perrendtartási forma közt Justicia istenasszony. Néha pöröl és nagyképűskö-

legnagyobb „örömmizenetnek“, mely megizené minden korok vezéreszményét, hogy t. i. a természeti életen felül is kell alkotni valamit; eldönté az angyalok és daemonok harcát, utat nyitott a benső erőnek és rejtelmeknek, új boldogság aranyerei számára boldogság-tárnak.

Prédikátor leszek a Krisztusi élet- és világfeifogásnak, mely legelőször tette e testetlen igét „szellem“ a teljes emberi élet szinonimjává; mely gyöngéd összeköttetést hozott a „sár és napfény“ közé; — — — szószólója leszek az isteni élet folytonos gazdagulásának, az élet legideálisabb hatalmainak, melyeknek a természeti és társadalmi élet törvényei ma nem hódolnak ugyan, de előttük — hitünk szerint — az Ég kapui is megnyitnak! ...

Munkása leszek e nagy czélok; s e munka lesz nekem az élet! ...

Elmerülök a tudomány, a természet s az emberi lélek világába; s az ott gyűjtött öröm lesz nekem az élet! ...

Felnyitogatom korlátait azon mennyei hatásoknak, melyek a bölcsönél, sirnál, nászmenetnél s az élet minden más sorsfordulójánál áradnak a szivve, s melyek lételünk időhöz nem kötöttségét prédikálják; — — — s e kötelesség lesz nekem az élet! ...

Szó, „kiáltó szó“ leszek, egy parányi részecskéje a jézusi „beszédnek“ nek, hogy ti kedves afiai! legyetek — oh vajha lennétek! e szónak visszhangjai! ...

Ez, ez lesz nekem az „élet“, — — — kezdőbetűje lesz „az örök élet“-nek, mely — bibliai hangon szólva — abból áll, hogy „tégedet Isten! mindenek ismerjenek igaz Istennek és akit elbocsátottál az Ur Jézus Krisztus!“

E gondolatok között igaz szivvel, szivem tulajdonos érzéseivel üdvözölöm e templomi egész gyülekezetet, melynek egyes tagjai bizonyonnyal nagy váradalmakkal jöttek hallani az igét az Ur szerény szolgájától. Ne ítéljete meg, ha beszédem a várakozásoknak meg nem felelt, mert mostani szereplésem, mint a legelső, — a legnehezebb is! ...

Ti székely véreim! adjatok egy parányi rokonszeretetet nekem, ki ide egész szivet hoztam; fogadjatok testvérel a szeretetben! ...

Üdv neked! szép földé a székelységnek! ... oh vajha átkarolnál engem is ölelő karoddal, mint ölelő karjaidban tartod minden gyermekid! ...

Üdvözöllek székelyudvarhelyi unitárius egyházközség keblé tanácsoddal, buzgó gondnokaidal és minden hiveddel egyetemben. Nektek még vannak feladataitok, még várnak reátok kötelességek, — —

dik, mint valami képviselőjelölt. Néha czeremoniázik, mint ahogy a francia négyesben szoktak. S a sok játék között csak szegény törvényszéki jegyző varkara komoran a fejét, hogy jaj míg írja meg az eféle változatos és hosszú főtárgyalás 20—30 ives jegyzőkönyvét. Pedig nem is jegyzőkönyvet ír, hanem operette-szövegkönyvet . . .

HIREK.

Székelyudvarhely, nov. 13.

A király és Gyulai Pál.

Gyulai Pál halálával a magyar irodalomnak egy erős — sokszor kíméletlen — harczosa csendesedett el. Mint költő és kritikus egyaránt nagy volt. Szellemi óriás egy kicsiny testben . . .

Büszkén emlegettem, hogy erdélyi volt és lelkesedéssel szavaltattam egyes szép verseit, köztük az *Erdélyben* címűt:

Erdők, bérczek, gyönyörű hazája,
Mi von hozzád, mi von engemet?
Könyben ázik két szemem pillája
S ajkamon sohaj a felelet.
Fájdalom von engemet tehozzád,
Legerősebb minden lánc között.
Hadd, csókoljam halovány szép orczád,
Hadd érezek buban — örömet.

Itt születtem. Bérczeid neveltek,
Erdő- és vizugás ringatott
Jó kedvemre vizhangid feleltek,
Termő földed kenyeret adott.
A te völgyed a Szamos vidéke,
Virág nyíltott egykor ott nekem —
Tükrén játszik multom szép emléke
S zugásában sir a szerelem . . .

Büszke voltam, hogy őt is a jeles költők között szemlélhettem, kiket az ötvenes évek során Erdély adott a magyar irodalomnak. Ilyenek valának: Dózsa Dániel, Gyárfás Ferencz, Horay Viktor, Hory Farkas, Izidora, Malom Louis, Murányi F. Sándor, Medgyes Lajos, Méhesy Sándor, Mentovich Ferencz, Orbok Ferencz, ifj. Pál Sándor, Phaon, Szász Károly, Szász Gerő, Szilágyi Károly, Deák Farkas, Váradi László, Halmágyi Sándor.

Gyulai érdemeit méltatni, nagyságát feltüntetni kicsiny és erőtlén vagyok. Ezuttal nincs más célom, hogy egy kedves epizódot — melyet jegyzeteim között őrzök — feljújtsak. Egyébiránt ezt annak idején egyes lapok is megírták.

Gyulai Pál irodalmi érdemei elismerésül évek előtt megkapta a Szent-István-rend kiskeresztjét. *A kitüntetés előtt éppen nagy betegségen esett át Gyulai.* A kitüntetettek, valamely királyi kihallgatás során személyesen szokták megköszönni a kitüntetést. Ezek az aktusok megszabott formák között mennek végbe. A kitüntetett urak megkapják még azt a szöveget is, mely szerint meg kell köszönniök a felséges ur-

bennem a szív szorul, ha vajjon nem áll-e majd hallgatva a tér szavamtól?! . . . Én csak parány vagyok, életem is semmiség, de életem isteni lelke, a szeretet, célomra segít; — oh jertek hát, közeledjete éh hozzám, adjátok ide kezeiteket, adjátok nekem szíveteket, hadd öleljem bele szívem közepébe, az imádás, a szeretet benső szentélyébe, honnan ki ne essék egyetlen egy se soha! soha! . . .

Légy köszöntve nemes vármegye, élén derék tisztí karoddal! Legyen e nap is a foglaló, hogy míg itt e szószéken hangzik az ige s míg itt e szentelt helyen fölzendül a dal, s *zeneg vagy későn, vagy a virradattal* — az ige és a dal mind imádság lesz a földi és mennyei haza, nemzet és polgárat boldogságáért! . . .

Légy köszöntve Székelyudvarhely város! polgármesterreddel, előljáráiddal, szép templomaiddal, testvér egyházaiddal, iskoláiddal, tudományos és humanus intézményeiddel egyetemben! . . . Legyen szavam a fogadalom, hogy itt, vagy másutt, benn és künn a keresztény szellem ápolása, a testi és lelki jóllét előmozdítása lesz az én életem fő java is! . . . Nem fogom azokat imádni, kik már sülyedező félben vannak a multak nagy temetőjében, nem fogok a válaszfalakra porszemeket rakni, sőt inkább azokat fogom telyes erővel keresni, amik egyesítenek, amik kiegyenlítenek . . . A meghatásra egyen-egyen kicsinyek lettünk. A jóllét, mi utközben van ég és föld között — több lelket akar! . . . Hadd ünnepelelhessük hát a szellemi élet közös világát, — — — jövendő napjait az „*egy akol*“-nak! . . .

Légy üdvözölve szent hajlék! Fenséges ihletője az én mostani lelki helyzetemnek! Légy terjesztoje, míg állsz mindig azoknak az isteni hatásoknak, miket benned és általad ige és beszéd, imádság, zsolozsma, ércz és kő, szeretet, szónoklat, benső hevület és külső művészet megadni tudnak! . . .

Te pedig jó Isten! édes mennyei szent Atyám! légy tovább is bizodalma a te szegény szolgálóknak! . . . ki védő karoddal oltalmazd a távol keleten, védj, oltalmaz, erősíts engem itt is, enyéimmel együtt! Avass föl engemet az *igazság bizonyágtételére!* . . . Avass föl mindeneket a *szent lélek élő templomává!* . . . Oh tiszta lelke a szeretetnek! . . . *tebenned bizunkunk eleitől fogva, — tebenned bizunk mindörökké!* . . .

Ámen.

nak a kitüntetést. Mást nem szabad Londoniak, mint a mit a szöveg megszab.

Viszont a királynak is lajstromot készítenek, amely tájékoztatást nyújt arról, hogy ki-ki milyen kitüntetést kapott s kivel mit beszél a felség. Ennek az a magyarázata, hogy egy ilyen királyi kihallgatáson néha ötven, száz ember is bemutatja hódolatát a királynak. Ekkora számnál, bizony könnyen összeharthatja az embereket bárki is.

A kihallgatás előtt Gyulai is megkapta azt a bizonyos szöveget, amelynek száraz, lapidáris szövege szerint kellett megköszönnie a kitüntetését a királynak. A nagy kritikus Gyulai nem találta jónak a szöveget s egyáltalában bosszantotta az, hogy deres fejjel, szurkoló diák módjára, betanuljon egy háromsoros szöveget. S bár tiltja az udvari szabály, föltette magában, hogy ő tulateszi magát ezen a formálitáson.

Mikor aztán Gyulai az audenzia napján a király színe elé került, a következőket mondta:

— Felséges Uram! Én nem törekedtem soha kitüntetésekre, amelyeknek nem vagyok barátja. Ezt a kitüntetést sem fogadtam volna el, ha nem abból a kézből jött volna, amely hazám alkotmányát visszaadta . . .!

Mire a király belenezett az előtte fekvő listába és az *előirt* következő kérdést intézte Gyulaihoz:

— Ön már egészséges?

Fülei Sz. Lajos.

Bankgyűlés Székelyudvarhelyt. A ma, vasárnapra kitűzött bankgyűlést, — mintán a lejtvetelüket kiállításba helyező országos képviselők közbejött elfoglaltságuk miatt akadályozva vannak, — a jövő vasárnap, 21-ikén tartják meg.

Műkedvelő művész. A 21-ikén tartandó Szt.-Antal estély főérdekességét képezi, hogy azon *Béldi Margit* grófnő, *Béldi kolozsvári* főispán bájos leánya is közreműködik zongorajátékával. *Béldi Margit* grófnő a magyar népdal hivatott interpretatora és művészi nivón álló játékaival széles körben tette ismertté nevét. A műkedvelő művész közreműködése iránt az érdeklődés általános, s így bizonyára az estély méltán fog a közönség kedves felejthetetlen estélyei közé sorakozni. A bájos grófnőt szívesen üdvözöljük városunkban.

Egyházkerületi közgyűlés. *Bánffy* Dezső báró református egyházkerületi főgondnok az erdélyi református egyházkerület közgyűlését f. hó 13-ára hívta egybe. A gyűléssel kapcsolatosan ma vasárnap, felavatják *Bartók György* dr. siremlékét is. A kollegium előljárásiágából a gyűlésre *Kovács Dániel*, *Szabó Árpád*, *Szabó András* tanárok, továbbá *Vajda Ferencz* esperes utaztak ki. Ezen gyűlésen fogják betölteni a kollegiumunknál megüresedett történelem-földrajz tanszéket.

Nőegyleti fillérestély. A Jótékony Nőegylet, mint jeleztük, 17-ikén, szerdán megkezdí fillérestélyei sorozatát. Az első estét *Félegyházi* Mariska, *Mezei Nelli* és *Szöllösi Irén* rendezik, kik a következő tartalmas programot hozták össze: Dr. *Váró Zoltán* tárogatón játszik, *Pálffy Aladárné* és *Nagy Elemér* dialogot adnak elő, *Pallós Imre* énekel. Az estélyre külön meghívók nem lesznek kibocsátva, s azért a közönséget ez uton hívja meg a Nőegylet.

Áthelyezés. A király *Kreutzer József* őrnagyot Mosztárból Székelyudvarhelyre áthelyezte. Ezzel egyidejűleg *Freyberger* Miksa alezredes, saját kérésére, nyugalmába helyeztetett. A széles körben tisztelt alezredes továbbra is Székelyudvarhely lakosa marad.

Lelkész-beiktatás. *Bölöni* Vilmos a székelyudvarhelyi unitárius egyház új lelkésze a mult vasárnap köszöntött be és foglalta ei díszes állását, amidőn a templomot előkelő és nagy közönség töltötte meg. *Kisgyörgy* Sándor esperes lendület, tartalmas beszéddel üdvözölte új állásában a fiatal papot, kire itt nagy és nemes munka vár. A Dalegylet éneke után *Bölöni* Vilmos tartotta meg beszédét, melyet értékes szép voltánál fogva egész terjedelmében közlünk. A szónoki hévvel előadott beszéd, mély benyomást tett a hallgatókra. Délelben a Hungária-étteremben közeledre jöttek össze a hivek, a hol egész társadalmunk képviseltette magát. A harmadik fogásnál *Kisgyörgy* esperes emelkedett szólásra és köszöntötte fel *Ferencz Józsefet*, az unitáriusok nagy tudásu, szelid lelkű püspököt. Az üdvözlötet táviratilag tolmácsolták a püspöknek. Ezután *Barabás* András árvászéki elnök az új papot köszöntötte fel, kibén az unitárius egyház Vári Albert méltó utódját találta meg. *Bölöni* Vilmos a város társadalmára, a felekezeti egyetértésre üritette poharát. Utána nyomban *Mikes* János gróf, majd *Vajda* Ferencz esperesek szeretettel üdvözölték magas szárnyalásu beszédekben az unitárius egyház új papját. *Deák* Lajos törvbíró *Kisgyörgy* Sándort, *Pálffy* Aladár *Sebesi* János alispánt, *Rhédei* János a város társadalmát életették. Felköszöntött mondtak még *Pálffy* Jenő, *Szobotka* Rezső, *Péter* János, Dr. *Demeter* Lőrincz, *Tompa* Árpád, stb. A társaság a legjobb hangulatban a késő délutáni órákig elmulatott.

Kedvezményes vasuti igazolványok.

Sebesi János alispán felhívja Udvarhelyvármegye kötelekében álló s vasuti kedvezményes igazolvánnyal bíró vagy erre igényt tartó tisztviselőket és kezelő-személyzeti tagokat, hogy arczképes igazolványaikat hivatali főnökük közvetítésével megújítás végett 1—1 korona megújítási díjjal együtt közvetlen a központi kiadó kezébe november hó 25 ig bezárólag sürgetés bevárása nélkül adják be. Az eddig féláru jegyváltására jogosító igazolvánnyal nem bíró tisztviselők, segéd-, és kezelő-személyzeti tagoknak arczképeiket neveik sajtákező és olvashatóan való rávezetésével a fent jelzett díj csatolásával kell beadniok. A nyugalmazott tisztviselők segéd- és kezelő személyzeti tagok hatósági bizonyítványt kötelesek csatolni arról, hogy ez idő szerint állanak-e, s ha igen, minő hivatali kötelekben?

Miniszteri elismerés. *Vida* Sándor kénsői nyugalmazott tanítót, 43 évi buzgó szolgálatáért a miniszter elismerését fejezte ki.

Szent Antal-estély. Folyó hó 21-ikén rendezendő Szent Antal-estély rendező-bizottsága a következő érdekes műsort állította össze: 1. Ének Szt. Antalhoz: előadja *Szabó* Antal. 2. Megnyitó beszédet tart *Mikes* János gróf főesperes. 3. Szaval *Burnáz* Erzsike. 4. Zongorán játszik *Béldi* Margit grófnő. 5. Szabadelőadást tart *Embery* Árpád képviselő. 6. Férfi kvartet 7. Szaval: *Szemlér* Ferencz főgimn. tanár. 8. Ének oh áldott Szűz Anya, előadja *Szabó* Antal.

Tizenöt év után. Dolgaik után szaladgáló emberekkel megesik, hogy utközben bár hogyan is kerülük, sárba lépnek, s kénytelenek megállni egy pillanatra, hogy a feltapadt sárt letakarítsak. Így erezzük magunkat most, a midőn egy olyan dologra kívánunk reflektálni, mely intenciójánál fogva hasonlít a feltapadt sárhoz. Bocsnátat kérjük a tiszta, telt olvasó közönségnek, hogy egy pár pillanatig szíves türelmet igénybe vesszük. De hát ugy vagyunk a szabadossággá fejlődött szabad sajtó kinövéseivel, mint a mikor az embernek fegyvert szegeknek és bár milyen gyarló bravo tegye azt, kénytelen az ember védekezni ellene, a nélkül, hogy agresszive bánna el az orozva támadóval. A „48-as eszméknek önzetlen önköltséges harczosa“ olyan nemtelen inszINUÁCIÓVAL szolgáló olvasó közönségének, mely a tisztességesen látó és bíráló közönség előtt bár utálatot is támaszt, azonban, tekintettel arra, hogy alattomos támadásában hátamögött egy olyan férfit is meggyanusít, ki eltávozása folytán nem utasíthatja vissza a gyalázatos vádat, — szükségét érezzük, hogy arra egy pár szóban reflektáljunk. Arról tesz említést az „önzetlen harczos“, hogy lapunk nyomdája a törvényhatósági nyomtatvány szállítást árlejtésen kívül nyerte el az utóbbi 15 év alatt, s így a barátkozás a törvényhatóság rovására ment. Lapunk nyomdája Isten segedelméből immár 40 év óta áll fenn, s ez idő alatt mindenha a becsület vezetete. Ez az alapja annak, hogy nem csak e vármegye határain belül, de azon kívül is széles megrendelő körre tett szert s érdemelte ki azt a megtisztelő bizalmat, mely, sajnos, az utóbbi évtizedben bizony nem sok vállalatnak jut ki. Ez az alapja annak is, hogy a törvényhatósági nyomtatvány szállítással megbízták a tizenöt év előtt is még vagy 25 évvel. Az önzetlen bajnok most, a mikor ezen nyomtatványokra 40 év óta először árlejtést hirdetnek, jónak látta brigánti modorban támadást intézni lapunk nyomdája ellen, obscén meggyanusítással illetve vállalatunkat és a volt alispánt. Az évtizedes bizalom és megelégedés volt kétségtelen az, mely a volt alispánt elődjei által kötött szerződés egyszerű megújítására késztette, aminthogy hála Isten számos olyan megrendelővel dicsekedhetik e lap nyomdája, kiket az első pillanattól, vagyis 1869-től, megrendelői közt tisztelhet. Ezt pedig, ugy véljük, csak pontos és jutányos szállítással lehetett kiérdemelni. Hogy azonban a vád mennyire perfid, az a körülmény is bizonyítja, hogy az „önzetlen bajnoknak“ éppen a volt alispán versenyen kívül adta át, emlékezetünk szerint 1902-ben, a hivatalos lap kiadását, — amidőn pedig a felmerült differenciák miatt arra árlejtést hirdettek, azt előnyösebb ajánlatával, lapunk nyomdája nyerte el. Ugyancsak a volt alispán volt az, aki két-három évvel korábban a hivatalos papír- és írószerekre árlejtést hirdetett, amikor Székely Dénessel, a régi szállítóval szemben, csakugyan közéletünk önzetlen harczosa nyerte el a szállítást, hogy egy fél év mulva — (miközben nagy ravaszul az olcsó arak felemelése végett a közgyűléshez fordult, mely a hamiskás játékot meglátta és méltó elutasításban részesítette) — tőle azt selejtes voltánál fogva megvonják, s versenyen kívül a régi szállítóra bízzák. De a törvényhatóságon kívül is szolgálhatunk példával, mely mind azt bizonyítja, hogy az önzetlen harczosnak nincsen igaza a behazudott előnyös szállításról. Így például a Pénzügyigazgatóság, melynek nyomtatvány szükségletét, versenyen kívül, éveken át, a bajnok szállította, a nyáron árlejtést hirdetett, s ime — a szállítást e lap nyomdája nyerte el. . . Szóval, az az utálatos kirucczanás, melyet az önzetlen bajnok ur e nyomda ellen megcselekedett, nem is annyira önzetlen és hogy a köppeneg alól, a mely láb kilátzik, nem a — lóé. Ennyit az igazság érdekében. És most végül újra szíves bocsnátat kérjük az olvasónak.

Sétatéri bizottság folyó hó 11-én *Gotthárd* János polgármester elnökletével értekezletet tartott. A bizottság kijelölte a sétatéri építendő illemhely helyét.

Közirtokossági gyűlés. A helybeli közirtokosság december hó 19 ikén d. u. 2 órakor a városi tanácsánál *Hlatky* Miklós elnökletével rendkívüli közgyűlést tart. A gyűlés tárgyát képezik: 1. A legeltetési rendszabályok előterjesztése, 2. a város és közirtokosság közötti jogviszonyról készített memorandum bemutatása, 3. esetleges indítványok, melyek két nappal korábban az elnökhöz beuyj-tandók.

Műkedvelők színháza. A „Polgári Önképző és segélyező-egylet” folyó hó 21 én vasárnap a Budapest-szálló színháztermében tánczsal egybeköltött műkedvelői színelőadást tart, mely alkalommal színpad kerül: Almási Tihamér „Sári néni” remek népszínműve. Ezen kedélyesnek ígérkező estélyre előre is felhívjuk a közönség figyelmét. A darabban közreműködnek *Fischer* Ferencz rendezésével: *Lázár* Gabi, *Flórián* Margit, *Tamás* Annuska, *Hodor* Margit, ifj. *Szemerjai* Károly, *Bálint* József, *Flórián* Gerő, *Kovács* Árpád, *Németh* István, *Hargita* Károly, *Nagy* Gusztáv és *Fatter* Albert.

Egy hó közigazgatása. Udvarhelyvármegye közigazgatási bizottsága *Sebesi* János alispán elnökletével 10-én tartotta meg folyó havi ülését. Az alispáni jelentést Dr. *Paál* Árpád főjegyző olvasta fel, melyből kitűnt, miszerint az alispáni iktatóra érkezett 762 ügydarabból 558-at láttak el. Egy évre érvényes utlevelet 118-at adtak ki. *Barabás* András árvaszéki elnök jelentése szerint gyámság alatt 12473 egyén áll. A közegészségügyi jelentést *Szabó* Endre aljegyző terjesztette elő. Eszerint a közegészségügy az előző havinál kedvezőtlenebb volt, amennyiben a hevenyfertőző megbetegedések tömegesebben fordultak elő. 77 hevenyfertőző beteg volt bejelentve. A közkórházban 197 beteg részesült ápolásban, kik közül hó végével vissza maradt 96. Ezután *Rhédei* János tanfelügyelő tette meg jelentését. A miniszternek — lapunkban részletesen ismertetett — most kibocsátott nagy horderejű rendeletére vonatkozólag jelenti a tanfelügyelő, miszerint annak szelleméhez alkalmazkodva, gondoskodott, hogy az iskolai nevelés módját a tanítói körök az ő jelenlétében és irányítása mellett megvitassák és alkalmazzák. Miután — úgy mond — a szociális bajok orvoslása az iskola falain belül csak a jövő nemzedék érdekében folytatható sikerrel, gondja lesz rá, hogy a küzdelem azokkal az iskola falain kívül is felvétessék. Ezért részt kér a Népművelési egyesület ujjászervezésének munkájából. A megye területén 48 állami iskola áll fenn, melyekbe a folyó tanévre 6183 mindennapi és 1816 ismétlő tanköteles iratkozott be. A bögözi állami iskola építését már a jövő tanévben megkezdik. *Szabolka* Rezső műszaki tanácsos jelentéséből kitűnt, hogy úgy az állami, mint törvényhatósági utak jó állapotban voltak. *Stratzinger* Emil pü. igazgató jelentéséből kitűnt, hogy egyenes állami adóban 66064 K, haddijban 2950 K, bélyegdíj és jogilletékben 29274 K, fogyasztási és itkladóban 65801 K, dohányjövődékben 51529 K folyt be. A királyügyész jelentése után *Zonda* József főállatorvos számolt be, melynek rendén az állategészségügyet kedvezőnek jelezte. A közgazdasági előadó jelentéséből kitűnt, hogy az őszgabona jól kelt, a kedvező időjárás következtében a takarmányinség mérséklődött. Tárgysorozat rendén jóváhagyta a bizottság az alispánnak azon intézkedését, melyben a polgármester felterjesztésére *László* Albert városi jegyző ellen a fegyelmi vizsgálatot elrendelte. A harmadik vonatpár beállításával tervbe vett menetrend változtatás ellen felirnak. Több magántermészetű ügy elintézése után a gyűlés véget ért.

Nyilvános nyugtázás. A református temető rendezésére adakoztak: Dr. Mezey Ö. 40 kor., Illyés M. ezredes, Illyés K., Illyés V., özv. Hoya Ené, özv. Miklósi K. né 10—10 kor., Gyertyánffy B. és Bod K. né 6—6 kor., dr. H. né, Pál Adolf, Pál E. és Kun Béla 5—5 kor., özv. Szabady Ferenczné 4 kor., özv. Gyarmathy S. né, özv. Bartha K. né és Soos 2—2 K. Összesen 142 kor. Az eddigi gyűjtés eredménye 418 kor. 70 fill. Igaza van orosházi adakozónak: „Ha mindenki, kinek halottja van a református temetőben anyagi erejéhez mérten ennyit áldoz az üdvös célra, azt hiszem főgondnok ur megvalósíthatja igen szép tervét, temetőnk rendezését”. Azonban szomorúan kell tapasztalnom, hogy reményeim túlzottak voltak. Annyi felhívásra, amit szétküldöttem, eddigelé még csak 52-en küldötték el adományaikat. De még nem mondom le a reményről, hogy a hívek kérésémet nem engedik a pusztában elhangzott kiáltássá válni, hanem igyekeznek filléreikkel az ügyet segíteni és előmozdítani. Kérem tegyék is, az ügy érdekében! Dr. *Solyossy* Lajos.

A gyermek-estély. A következő sorokat vettük. A gyermekestély mult vasárnap igen szépen sikerült. A gyermekek szereplésének elbírálását a jelenlétokra bizzuk, itt csak örömmel konstatáljuk ama lelkes pártfogást és figyelmet, mely fáradozása-inkat és vezetésünk alatt álló növendékek működését évről évre fokozódó érdeklődéssel kitűnteti. Oly tiszteletreméltó közönség vett részt estélyünkön, minélvel vajmi ritkán dicsekedhetnek a legfényesebb előadásokat rendező egyletek is. Jóleső örömmel szemléltük a nagyszámú közönség élén gróf Mikes János főesperet urat a helybeli és vidéki papság nagyrészt. Nagyszámú látuk képviselve növendékeink estélyén vármegyénk és városunk tisztviselőkarát, valláskülömbőség nélkül minden közép-, szak- és polgári iskola tanári testületét, a város és környék tanfőúrjait élükön *Rhédei* János kir. tanfelügyelő urral, ki roppant elfoglaltsága közt is megjelenésével tekintélyt köcsönzött iskolánk működésének. Fogadja a n. közönség minket kitűntető jóindulatu pártfogásáért hazafias tisztelettel párosult köszönetünket! — Anyagi jövedelem a félhelyárak dacára is meglepő. Összes bevétel: 326 kor. 90 fill. — Tiszta jövedelem 219 kor. 48 fill. — Köszönettel nyugtázzuk a felülfizetéseket: *Simó* János 5 kor., *Barcsay* Károlyné, *Neumann* Zsigmond 4—4 kor., *Dr. Válcsik* Ferenczné 3.50 kor., *Soó* Gáspár, *Kovács* János, *Dragomán* Domokos, *Tamás* Lajos 2—2 kor., *Péter* József 1.60 kor., *Fénya* András 1.20 kor., *Anka* Miklós, *Daróczy* N. 1—1 kor., *Barkóczi* Ignác 60 fill., *N. N.* 50—50 fill. — 2 kor., *Horváth* N. 40 fill., *Jakab* Gáspár 20 fill. Szegénysorsu növendékeink nevében hálás köszönetet mondunk. (—)

A középbirtokos osztályért.

Székelyudvarhely, nov. 12.

Bizony csak toldozás-foltozás, a mit az utóbbi években áldatlan politikai helyzetünk miatt a népművelés terén alkdotni tudtunk. Am a birtokos középosztálynak még a foltozásból sem jutott rész. A középbirtokos lába alól egyre siklik ki az áldott anyaföld. Aldás nélkül jöttek az évek az évek után, a drágaság már alig viselhető el; s ez a körülmény még terhesebbé tette a középbirtokos megélhetését. Hitelezőjének rabja lett.

A középbirtokos osztály romlásának az okát a következőkben szeretném megvilágítani:

A középbirtokos — mint hajdan is volt, — a maga helységében az uri osztály, de a változott körülmények miatt elődjeinek veszendőbe ment sok jó tulajdonsága nélkül. Az egyszerű, patriarkális, kevés-sel megelegető életnek vége. A mai kor fiom posztója, a selyem, a nagy tollas kalap a tanyák tájékán sem ismeretlen. A városi munkásnép fényűző. A vele egy helyen, vagy a vidéken élő birtokos pedig szegyennek tartaná, ha annál hátrább valónak látszanék. A hagyományos szokás megköveteli tőle, hogy nagy erőfeszítések árán is megtartsa a társadalmi életben azt a helyet, mely őt — mondjuk: joggal — megilleti. Am nem kell több, csak egy természetlen esztendő. Az idejét mult gazdasági rendszer mellett — mert hiszen az okszerű gazdálkodásnak még csak gyermekkorát éljük nálunk, — aztán öt év sem elég a vesztesség pótlására. A növekedő igényekkel nem tart lépést a föld jövedelemnyújtása; sőt a drága napszám miatt a régihez képest csökkenőben van. A mit be nem veszünk, a hiányt pótolni kell a háztartásban még adósság árán is. Ez egy lépés a bukás felé.

A középbirtokosnak állásához mérten gondoskodnia kell gyermekeiről is. Ha több gyermeke van, már ez maga sorscsapást jelent nála. A ferde gondolkodás készíti őt arra, hogy jobb eszű gyermekeiből — urat nevel, diplomás embereket, a vármegye és a minisztériumok részére s egyéb közhivatallra. Ha valamelyik fia nem bírja ésszel, — gondolja, — jó lesz a gazdaságba. Ime, a legtermékenyebb erőt, az eszt, a tehetőséget vonja el a gyakorlati élettől, a gazdaságtól. Ujabb lépés ez a hanyatlás felé.

De még így is tűrhető volna a cél érdekében, hogy t. i. fennmaradjon a középbirtok, ez a rendszer, a gyengébb fiúnak a gazdaságba való állítása. Amde nem elég, hogy az apa uri módon, nagy költségek árán, diplomát adott jobb eszű fiainak. Ezek még osztozkodni is akarnak. És osztozkodnak. S a gazdaságban fölnőtt fiu kénytelen megelégedni egy részzel. Hiszen törvény ellenére nem apellálhat. Ime, így oszlik meg a középbirtok. Így lesz belőle sok apró kisbirtok. Ily módokkal buknek el a középbirtokosok, így megy veszendőbe országunknak hajdan legerősebb társadalmi osztálya.

Könnyelműség, kényszerűség, a középbirtok fennmaradását biztosító biztosító törvény hiánya s ezen kívül — nem is számítva a természetlen éveket — a teremtő észnek, mint legnagyobb termékenyítő erőnek a gazdaságtól való elvonása: idézik elő a középbirtokos osztály tönkmenését, megfogyatkozását. Így hát kétkedem *Darányi* miniszterünk új középbirtokos alakítását célzó törekvésének tartós sikerében is. Legfőljebb azt érhetjük el azzal, hogy az alakítandó középbirtokosok egyik kézből fognak átvándorolni a másikba. Ember legyen az, ki azokban majd meg is fog gyökerezni nemzeti alkotmányunk támogatására.

De a birtokos középosztály hanyatlásának legfőbb okául mégis csak azt tartom, hogy annak idején nem történt gyakorlati gazdasági irányban való kiművelésére semmi megfelelő intézkedés. Alkotmányunk helyreállítása után ugyan szervezték a gazdasági irányu felső népiskolákat két, illetőleg három osztállyal. De ezek inkább a kisbirtokos osztály gyermekeinek lettek volna jők, ha megfeleltek volna hivatásuknak. Erre képtelenek voltak. Megszűntek. Helyüket ma már a gazdasági ismétlő és a földmives iskolák töltik be, de csak részben. Általános műveltséget annyit sem nyujtanak, mint a boldogemlékü felső népiskolák. A gyakorlati gazdálkodás megismerése kicsinyben: ez a fő céljuk. Így hát ha a régiebb felső népiskola nem felelt meg a kisbirtokosok követelményeinek sem, hogyan elégedjék meg a középbirtokos manapság például a földmives iskola által nyujtható ismeretekkel! A mi talán jó az egyiknek, elég is bőven: — lehet ki nem elégitő a másikkak.

A gazdasági felsőbb iskolák? Egyik része gazdasági szaktanítók képzője; a gazdasági akadémia pedig a középbirtokosnak a soknál is több.

Ime, mennyire szembeötlő, mily nagy a rés, mely a két szélsőség közt tátong! A középbirtokos bönne felejtődött abban a nagy ürességben. Nem talál támasztékot, neki megfelelőt, sem jobbra, sem balra. Ránézve idegen tereken, a klasszikus és francia izü középfokú oktatásában nyert gyermekei részére szellemi táplálékot, melynek nyomán meg kell kívánnia a fiúnak az — uraságot. A melyik pedig otthon, a gazdaságnál akar maradni, óhajta ugyan az uraságot, de magának megfelelő iskolára nem találván, mely általános műveltséget is nyujtson, gazdasági ismereteket is adjon, inkább otthon marad az elemi iskola végzése után s lesz belőle műveletlen ur, tudatlan gazda. Az uraskodást megszokta már apja házában, meg a költsékezt is; s ezt éretlen ésszel folytatja; gazdasági ismeretek hiányában birtokát hasonló arányban nem képes jövedelmezővé tenni. Elkövetkezik a legszomorubb bukás: — a tudatlan ur bukása. Ha főbe nem lövi magát, él, mint koldus, egész családjával; s lesz saját nemzetének ellensége, a társadalmi rendnek gyűlölője, esetleg megzavarója. S talán nem ok nélkül. Mert a nemzet, a társadalmat teheti felelőssé: — miért nem adott neki iskolát, mely a szükséges gazdasági ismereteket nyujtván neki, oly általános műveltséggel is ellátta volna, melynek alapján kisebb lett volna bukásának eshetősége; ennek megtörténtével pedig lenne egy középfokú bizonyítványa, mellyel vagy itt, vagy amott élhető állásba jutna.

A középosztály számára tehát elsősorban középfokú iskoláról kell gondoskodni, oly iskoláról t. i., mely ez osztály gyermekeit gazdasági alapon előkészítené az életben való boldogulás megszerzésére a gyakorlati pályákon; másrészt tisztán magyar nemzeti általános műveltséget is nyujtana, melynek segítségével a főiskolai képzettséget nem kívánó köz-tisztviselő állásokban is megállhatnák helyüket.

Ilyen iskolának kínálkozik a polgári iskola. Ez intézményünk eredetileg hat osztállyal volt szervezve. De meg nem felelő tanterve s a minősítési szabályrendeletek két felső osztályát elsorvasztották s ma már csak négy alsó osztályával végzi — persze meglehetősen avult s befejezett műveltséget nem nyujtó tantervével — azt a földadatot, melyet széltében-hosszszában az egész ország területén a magyarosítást illetőleg rárótt a törvény. S tanárainak kötelesség-érzete, hivatásszeretete, a csonka tantervvel is elért eredmények, fölvirágoztatták a polgári iskolát anynyira, hogy ma már nélkülözni egyáltalán nem lehet.

Ezt a népszerű iskolát kell újra szervezni. Hat osztályát ki kell egészíteni hétre, tantervét a kívánalmak szerint reformálni, gazdasági irányzattal ellátni. még pedig a helyi körülmények szerint vagy ipari, vagy mezőgazdasági elméleti és gyakorlati oktatással: — az első osztálytól a hetedik bevégezéséig.

Meg vagyok arról győződve, hogy az ily nemzeti középbirtokos iskola, mely képesítene a gyakorlati életpályára, a köztisztviselő állásokra, az egyéves önkéntességre úgy, hogy érettségét tett növendékei elől el lenne zárva a tudományos egyetem (mert ennek a gimnázium és reáliskola amugy is bőven szolgáltat tanulót), de a közigazgatási tanfolyamokat s a közgazdasági irányzatu főbb iskolákat megnyitnák előttük: az ily iskola középosztályunkat nemcsak talpra állítaná, hanem mostanáig el nem ért műveltségre is emelné. Azok, kik idáig irtóztak a latin, görög és francia nyelv miatt a középbirtokosoktól s inkább megmaradtak a műveletlenségben, semhogy végig kinlódják fönnálló középiskoláink nehézségeit, csapatosan keresnek föl a polgári iskolát, hogy végzése után, művelt emberek, visszatérjenek az apa műhelyébe, gyárába és gazdaságába.

Tessék csak elképzelni: városainkban és nagyközségeinkben s nagyobb ipari telepeinkben micsoda munkát tudna végezni, minő eredményeket érne el csak egy évtized alatt is a hét osztályu közgazdasági irányzatu polgári iskola!

A vallás- és közoktatás-, valamint a földművelésügyi miniszteren van a sor. Nekik kell meghallani és megérteniök, hogy a középbirtokos osztály is végre-valahára talpra akar állani, hogy művelt, dolgát értő s a nemzeti életben hivatását minden irányban betölteni tudó osztály óhajt lenni.

P. S.

Kitűnő minőségű és legmagasabb szilárdságú PORTLAND CEMENTET ajánl olcsó áron a

PORTLAND CEMENTGYÁR BRASSÓ

Itt helyben kapható RÖSLER és GÁBOR czégnél.

Árlejtési hirdetmény.

Erked község előjárósága ezennel közhírré teszi, hogy Erked község által 1910. évben építendő új községháza és jegyzői lakás építése, Erked községházánál 1909. évi december hó 6-ikán délelőtt 10 órakor nyilvános szóbeli árlejtésen vállalatba fog adadni. Az árlejtés megkezdése előtt írásbeli zárt ajánlatok is elfogadhatók.

Kikiáltási ár a módosított előmérték költségvetés szerint, — a község által adandó anyagokon kívül — 29,953 korona 65 fillér, azaz Huszonkilenczezerkilencszázötvenhárom kor. 65 fillér, melynek 10%-a, vagyis kikerekítve 3000 korona, készpénzben vagy óvadékképes értékpapírban bánatpénzül az árlejtés megkezdése előtt lefizetendő, vagy pedig a zárt írásbeli ajánlathoz melléklendő.

Az építési tervrajz, előmérték költségvetés és feltételek Erked község jegyzői irodájában a hivatalos órák alatt bármikor megtekinthetők.

Erked, 1909. november 10.

Molnár János, jegyző Schenker János, bíró

MEGJELENT

Udvarhelymegyei Kalauz

a III-ik elemi osztály földrajzának anyagához. Saját rajzaival ellátta és írta SZÁSZ FERENCZ állami iskolai igazgató-tanító.

Ára 50 fillér.

Megrendelések közvetlen a kiadó czéghez: BECSEK D. FIA könyvnyomda intézendők, mivel tekintettel olcsó árára, a könyvkereskedőknek adni szokott %-ot nem bírja meg.

Sz. 424—1909. végrh.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a székelyudvarhelyi kir. törvényszéknek 1908. évi 4147. számú végzése következtében dr. Valent-sik Ferencz ügyvéd által képviselt Agrár takarékpénztár javára 800 K. s jár erejéig 1909. évi május hó 15-én foganatosított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 4520 kor. becsült következő ingóságok, u. m.: 8 ökör, 320 juh és 30 malacz nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek az oklándi kir. járásbíróóság 1909-ik évi V. 283/3. számú végzése folytán 800 kor. tőkekövetelés, ennek 1908. évi május hó 1. napjától járó 6% kamatai 1/3% váltódíj és eddig összesen 139 K 34 fillérben bíróilag már megállapított költségek erejéig, Homoródszentpálon, alperesnél leendő megtartására 1909. évi november hó 22-ik napjának d. u. 3 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. cz. 120. § értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Oklánd, 1909. évi november hó 7-én.

Pollák Ignác, kir. bir. végrh.

Sz. 990—1909. krj

Árverési hirdetmény.

Alóírott község előjárósága közhírré teszi, hogy a község korcsmáját — a községházánál — 800 korona kikiáltási ár mellett 1909. november 28-án délután 1 órakor nyilvános árverésen legtöbbet ígérőnek 1910., 1911., 1912. évekre haszonbérbe adja.

Árverési feltételek a körjegyzői irodában bármikor megtekinthetők.

Székelydávlya, 1909. november 3-án.

Godra Mihály, Márton Dénes, körjegyző. k. főbíró.

Sz. 711—1909. végrh.

Arverési hirdetmény.

Alóírott bírósági végrehajtó 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a budapesti VI. ker. kir. járásbíróóság 1908. évi Sp. XI.2449.3. számú végzése következtében Dr. Birczay Gyula ügyvéd által képviselt Szalai és Birczai czég javára 302 k. s jár. erejéig 1909. évi aug. hó 21-én foganatosított kielégítési végrehajtás utján felülfoglalt és 1100 koronára becsült következő ingóságok, u. m.: Benzomotor rész, benzin szállító hordók és gépszijjzat nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a székelyudvarhelyi kir. bíróóság 1909. évi V. 64/5. sz. végzése folytán 302 korona tőkekövetelés ennek 1908. évi január hó 1. napjától járó 5% kamatai, 1/3% váltódíj és eddig összesen 83 kor. 43 fillérben bíróilag már megállapított költségek erejéig, Parajdon, a helyszínén leendő megtartására 1909. évi november hó 22-ik napjának délelőtti 9 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. cz. 120 § értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Székelyudvarhely, 1909. november hó 7-én.

Nagy Lajos, kir. jbir. végrh.

Hazánk egyik legnagyobb és leggazdagabb biztosító részvénytársasága megynket ujra akarja szervezni. E czélból

keres

egy vagy két megyénkben jól bevezetett, megbízható, komoly, szolid előéletű és szorgalmas egyént, kik a biztosítási üzlet összes ágazataiban az üzletszerzés, valamint a szervezés terén eredményteljesen képesek működni.

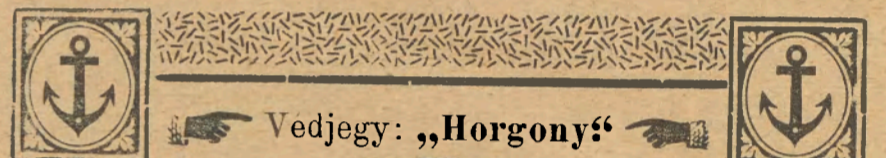
Főczél. Üzletszerzés és itt helyben, valamint a vidéken, oly helyi megbízható ügynököket és képviselőket felállítani, kik szintén képesek egészséges biztosítási üzletet teremteni.

Ajánlkozók, kik ezen a téren már sikerrel működtek, előnyben részesülnek. Nem szakmabeliek a társaság költségén oktatást nyernek. Az állások a jól betöltött, kikötött idő leteltével nyugdíjképes állandókká alakíthatók át.

Kezdőfizetés: A már betöltött gyakorlat és előismeretek szerint havi 150—250 korona és ha a társaság megbízásából utazik: 10 — korona napidíj és II. oszt. vasut kimerítő ajánlatok: „Kötelességteljesítés — szép jövő“ alatt

Eckstein Bernát hirdetési irodába (Budapest, VII., Erzsébet-körút 37.) kéretnek.

Egy jó családból való fiut tanulóknak teljes ellátással felvesz Soha Aladár könyvtőrszete Sz.-udvarhelyt, Eötvös u.

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

egy régióknak biz nyult háziszser, mely már sok év óta legjobb bedörz-ölésnek bizonyult köszvényrét, oszónál és meghüléseknél. Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan eredeti üveget fogadjunk el, mely a „Horgony“ védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K—80, K 140 és K 2—és ügyszólván minden gyógyszer-tárban kapható. — Főraktár: Török József gyógyszerésznél, Budapest.

Dr. Richter gyógyszer-tára az „Arany oroszlanhoz“, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

Téli menetrend.

Érvényes 1909. október hó 1-től.

V.-v. 8511	Gy.-v	Sz.-v.	V.-v. 8513		V.-v. 8514	Gy.-v.	Sz.-v.	V.-v. 8512
616			250	ind. Székelyudvarhely érk. ^	142			544
632			306	Bikafalva	123			526
644			319	Bögöz	110			513
703			344	Nagygalambfalva	1253			457
711			403	Bethfalva	1224			427
731			416	Székelykeresztur	1216			419
748			434	Ujszékely	1147			355
8 ^o 2			449	érk. Héjjasfalva ind.	1132			402
	214	6 ^o 0	927	Brassó		144	708	
820	459	937	533	ind. Héjjasfalva érk.	1122	1054	321	316
848	525	10 ^o 4	602	érk. Segesvár ind.	1052	1042	310	244
	628	1123		érk. Kiskapus ind.		935	142	
				Nagyszeben		1126	358	
	643	1146		ind. Kiskapus érk.		930	127	
	855	255		érk. Kocsárd ind.		747	1054	
		531		ind. Marosvásárhely		1025	1 27	
	900	307		ind. Kocsárd érk.		746	1 44	
	1050	510		Kolozsvár		553	854	
	232	1109		Nagyvárad		218	415	
	730	720		✓ érk. Budapest ind.		919	820	

Magyar ember csak magyar ásványvizet igyék!

Magyar ásványviz

forgalmi és kiviteli részvénytársaság Budapest, V., Báthory-utca 5. szám.

Kizárólag természetes magyar ásványvizet hozunk forgalomba.

Borszéki Boldizsár, idült gyomorbad ellen
Borszéki Főkut, köszvény ellen
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen
Bodoki Matild, alkális savanyviz
Baross, vesebad ellen

Borhegyi, hughajtó
Boholti, üdítő viz
Előpatoki, sárgaság ellen
Felsőrákosi Mária, légcsőhurut ellen
Hargitaligeti, üdítő ital

Horgász, étvágygerjesztő
Kásonfokut (Saluteris) jód és litheum tartalmu
Répaty, égvényes ásványviz
Székely-Selters, idült gyomorbadok ellen
Szojka, czukorbetegség ellen

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a természetes ásványviz gyógyhatása és kellemes íze össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel Magyar ásványvizekkel a külföld majdnem összes vizei pótolhatók.

Kapható mindenütt!